

Rusi zasedli nadaljnje nasebine v prodiranju proti poljski meji

Prvi vojaški oddelki se približajo železnici Kijev-Variava-Odesa-Leningrad. Čez tri tisoč Nemcev padlo v bitki z Rusi. Berlin naznanil novo rusko ofenzivo na ozemlju ob krivini Dnjepra.—Ameriška bojna letala in bombniki potopili tri japonske bojne ladje, dvanajst pa poškodovali.—Ameriške čete zasedle strateške višine na italijanski fronti

London, 15. nov.—Sovjetske čete so okupirale čez 50 vasi in nasebin v prodiranju proti poljski meji od padca Zitomira, železnice križišča, in razcepili nemško oboroženo silo, se glasi poročilo iz Moskve.

Prvi ruski vojaški oddelki so dospeli na ozemlje, ki je oddaljeno samo petnajst milj od železnice Kijev-Variava-Odesa-Leningrad. To je zadnja železnica, ki spaja sever z jugom vzhodno od poljske meje. Rusi kontrolirajo čez 17 milj dolgo progo te železnice med Černjavorom in Peskijem.

Moskva poroča, da je 3820 nemških vojakov padlo v bitkah z Rusi na frontah od Rečice na zapadu do polotoka Kerča na jugu. Na ozemlju južnovzhodno od Zitomira so nemške oklopne in pehotne kolone izvršile več protinapadov na ruske pozicije, v so bile vržene nazaj z ogromnimi izgubami. Rusi so razbili 40 nemških tankov.

Radio Berlin je naznanil novo rusko ofenzivo na ozemlju ob krivini Dnjepra. Naznanilo pravi, da je sovjetska sila 30 pehotnih divizij in oklopnih kolon napadla nemške bojne črte med Rostovom na severu in Krivojem na jugu in prebila te črte več krajih.

Na fronti Černigov-Rečica, 140 milj severno od Kijeva, glavne mesta Ukrajine, so Rusi udri v štirinajst nemških trdnjav in pobili 1820 sovražnikov v ljutih bitkah.

Poročilo iz Moskve pravi, da so Rusi odbili napade nemških oklopnih kolon pri Fastovu, južnovzhodno od Kijeva, glavnega mesta Ukrajine, ubili čez dva tisoč sovražnikov in razbili 70 tankov. Nadaljnjih tisoč Nemcev je padlo v bitki z Rusi v sektoru Černigov-Rečica, 140 milj od Kijeva.

Radio Berlin je priznal ruske uspehe v operacijah pri Krivojem v notranjosti krivine Dnjepra. Tam je zbranih 30 ruskih pehotnih divizij in šest oklopnih. Močna ruska sila je koncentrirana pri Hersonu, ustju Dnjepra. Berlin je priznal umik nemških čet z ozemlja med Smolenskom in Vitebskom.

Zavezniški stan na Pacifiku. 13. nov.—Ameriška bojna letala in bombniki so potopili tri japonske bojne ladje, dvanajst drugih pa poškodovali v napadu na japonske brodovje pri Rabaulu, mornarični in letalski bazi na otoku New Britain. Sovražnik je izgubil tudi 88 letal v obupnem, toda neuspešnem napadu na ameriške letalonosce.

Bombe so potopile japonsko križarko in dva rušilca, enajst rušilcev in eno križarko pa poškodovali. Američani so v spopadu v zraku našli do bazo sestrelili 22 japonskih letal. Naval je bil izvršen zadnji četrtak.

Glavni stan generala Douglasa MacArthurja poroča, da so japonske bombe padale na ameriške bojne ladje, toda nobena ni bila potopljena. Ameriške izgube v bitki so bile neznatne. Pri Rabaulu je bilo v času napada zbranih 23 japonskih bojnih ladij. Čez dvesto ameriških bombnikov in bojnih letal se je udeležilo napada.

Zavezniški glavni stan je razkril japonske izgube v zadnjih štirih tednih. V tem času so zavezniški potopili devet japonskih bojnih ladij, 15 drugih poškodovali in uničili ter poškodovali 784 sovražnih bojnih letal.

Nelson popravil svojo izjavo

Rusija bo plačala blago, ki ga dobi v povojni dobi

Washington, D. C., 13. nov.—Donald M. Nelson, načelnik odbora za vojno produkcijo, je na konferenci s časniki dejal, da so nekateri napačno tolmačili njegovo izjavo, katero je podal na masnem shodu v New Yorku, na katerem so proslavljali desetletnico vzpostavitve diplomatskih odnosov med Ameriko in sovjetsko Rusijo. Nelson je na shodu dejal, da ga je Stalin osebno zagotovil, ko je konferiral z njim v Moskvi, da bo Rusija poravnala vse svoje obveznosti Ameriki v celoti, ne v plačilih po imenu.

“Stalinovo zagotovilo se nanaša le na plačila produktov, ki jih Rusija dobi iz Amerike po vojni, ne pa plačil blaga, ki ga dobiva zdaj na temelju posojilnega najemnega programa,” je rekel Nelson. On je razkril, da se je mudil tri tedne v Rusiji kot posebni Rooseveltov odposlanec, razpravljal pa ni hotel o namestu in značaju svoje misli.

Časnikarjem je povedal, da se je uveril, da je sovjetska Rusija velika industrijska država in da bo še večja, ko bo vojna končana. Produkcija orožja je iz vrstna in kontrola materiala, ki prihaja v vojne tovarne, je bolj učinkovita in izdatna nego v Ameriki.

Italijanski general odstavljen

Badoglio se udal pritisku

Alžir, Alžirija, 13. nov.—General Mario Roatta, šef italijanskega generalnega štaba, je bil odstavljen, se glasi uradno naznanilo.

Jugoslovanska ubežna vlada v Kairu je obdolžila generala kot vojnega zločinca. Roatta je bil poveljnik italijanske okupacijske sile v Jugoslaviji in kot tak odgovoren za divjanje terorja in klanja prebivalcev v zasedenih krajih. Jugoslovanska vlada je apelirala na zaveznike, naj pritiskajo na Badoglijo, predsednika italijanske vlade, naj ga odstavi, kar se je zdaj zgodilo.

Morda bodo obdolžitve proti generalu predložene komisiji Združenih narodov, ki bo ustanovljena v Londonu. On bo morado poslan v Jugoslavijo, kjer bo sojen in kaznovan v smislu Moskvskega sporazuma, doseženega na nedavni konferenci zunanjih ministrov sovjetske Rusije, Velike Britanije in Amerike.

Roatta je bil poveljnik italijanskih čet, ki so okupirale Malago v teku španske civilne vojne l. 1937. Dve leti pozneje je bil imenovan za vojaškega atašea italijanskega poslanstva v Berlinu. On je bil tudi član komisije za premirje, ki je bila imenovana po kapitulaciji Francije.

Nemci ustrelili osem Norvežanov

Stockholm, Švedska, 13. nov.—Sem dospelo poročilo pravi, da je nemško vojno sodišče v Tromsøju, Norveška, obsodilo osem oseb v smrt, štirinajst drugih, med temi dve ženski, pa v zapor 12 do 14 let. Vsi so bili spoznani za krive špijonaže in aktivnosti v prilog sovražniku.

PARTIZANI PORAZILI NEMCE V BITKI OB SAVI

Tito naznanil uspešne operacije proti nacijski sili

NAPAD NA JUGOSLOVANSKO OBREZJE

London, 13. nov.—Jugoslovanski partizani so porazili in vrgli nazaj nacijsko vojaško kolono tisoč mož in šest tankov v bitki v bližini Breka ob reki Savi, južnovzhodno od Zagreba, hrvaške prestolnice, se glasi komunikacije Zdrženih narodov, ki bo pomagala ljudem osvobojenih držav. Dean Acheson, pomožni državni tajnik in načelnik ameriške delegacije na konferenci, je bil izvoljen za načelnika sveta mednarodne pomožne organizacije.

Na konferenci reprezentantov zavezniških držav je bil Herbert H. Lehman, bivši newyorški guverner, izvoljen za generalnega direktorja administracije za pomoč in obnovo, organizacije Zdrženih narodov, ki bo pomagala ljudem osvobojenih držav. Dean Acheson, pomožni državni tajnik in načelnik ameriške delegacije na konferenci, je bil izvoljen za načelnika sveta mednarodne pomožne organizacije.

Doznava se, da je nominacijski odbor, ki so ga tvorili reprezentanti Kanade, Mehike, Abesinije, Holandije, Velike Britanije, Rusije, Nikaragve, Peruja in Filipinov, izbral kot prvega kandidata za direktorja Jana Masaryka, zunanjega ministra češkoslovaške vlade. Nastali so ugovori, ker dr. Edvard Beneš, predsednik Češkoslovaške, kokerira z Moskvo. Slišali so, se očiti, da je storil gotove korake na svojo odgovornost brez posvetovanja z uradniki ameriškega državnega departamenta. Ti so dali razumeti reprezentantom, da se ogrevajo za nominacijo Kerstena, načelnika holandske delegacije.

Proti njemu je vodil opozicijo Andrej Gromjko, ruski poslanik in načelnik ruske delegacije, in prepredel nominacijo Kerstena. Holandska ubežna vlada je dala razumeti, da se ne strinja z načrtom glede dominacije pomožne organizacije po štirih vevsih—Rusije, Velike Britanije, Amerike in Kitajske. Njeno stališče so podprle vlade Poljske, Norveške in Belgije. V nastali kontroverzi je zmagala Rusija. Z izvolitvijo Lehmana in Achesona je Amerika prevzela vodstvo funkcij pomožne mednarodne organizacije.

Churchill premešal svoj kabinet

London, 13. nov.—Premier Winston Churchill je premešal svoj kabinet in s tem dal svetovni nov dokaz, da se bo Velika Britanija držala konservativne poti v povojni dobi. Lord Woolton, dosedanj živilski minister, je postal minister za rekonstrukcijo. On je lastnik vodilnih angleških veletrgovin. Wooltona je nasledil polkovnik James Llewellyn kot živilski minister. Llewellyn je bil načelnik dobavljalne misije v Washingtonu. To pozicijo je zdaj dobil Ben Smith. Alfred Duff Cooper je resigniral kot kancelar vojvodine Lancaster in na njegovo mesto je bil imenovan Ernest Brown.

Nov davčni načrt pred kongresom

Washington, D. C., 13. nov.—Kongresni odsek za pota in sredstva je odobril nov davčni načrt za prihodnje leto, ki določa zvišanje davka na dohodek posameznikov in korporacij in takozvano razkošno blago. Če bo kongres sprejel načrt, bo prišla dodatna vsota \$2,142,900,000 v federalno blagajno. Ta predstavlja le petino vsote v obliki zvišanih davkov, ki jih zahteva federalni zakladni departament. Novi davčni načrt je v prilog biznijskim interesom, katerih predstavniki so nastopili pri zaslišanju pred člani kongresnega odseka.

Zunanji komisar Molotov odlikovan

London, 13. nov.—Radio Moskva je naznanil, da je zunanji komisar V. M. Molotov dobil Leninov red in naslov junaka ruskega delavstva v znak priznanja zaslug v zvezi z produkcijo tankov v težavnih vojnih okoliščinah.

Ameriško vodstvo pomožne akcije

Lehman izvoljen za direktorja organizacije

Atlantic City, N. J., 13. nov.—Politika v centralni Evropi, v kateri so zapletene Združene države in sovjetska Rusija, je rezultirala v ameriškem prevzetju odgovornosti za pomoč in nasičevanje prebivalcev v evropskih državah pod nemško okupacijo.

Na konferenci reprezentantov zavezniških držav je bil Herbert H. Lehman, bivši newyorški guverner, izvoljen za generalnega direktorja administracije za pomoč in obnovo, organizacije Zdrženih narodov, ki bo pomagala ljudem osvobojenih držav. Dean Acheson, pomožni državni tajnik in načelnik ameriške delegacije na konferenci, je bil izvoljen za načelnika sveta mednarodne pomožne organizacije.

Doznava se, da je nominacijski odbor, ki so ga tvorili reprezentanti Kanade, Mehike, Abesinije, Holandije, Velike Britanije, Rusije, Nikaragve, Peruja in Filipinov, izbral kot prvega kandidata za direktorja Jana Masaryka, zunanjega ministra češkoslovaške vlade. Nastali so ugovori, ker dr. Edvard Beneš, predsednik Češkoslovaške, kokerira z Moskvo. Slišali so, se očiti, da je storil gotove korake na svojo odgovornost brez posvetovanja z uradniki ameriškega državnega departamenta. Ti so dali razumeti reprezentantom, da se ogrevajo za nominacijo Kerstena, načelnika holandske delegacije.

Proti njemu je vodil opozicijo Andrej Gromjko, ruski poslanik in načelnik ruske delegacije, in prepredel nominacijo Kerstena. Holandska ubežna vlada je dala razumeti, da se ne strinja z načrtom glede dominacije pomožne organizacije po štirih vevsih—Rusije, Velike Britanije, Amerike in Kitajske. Njeno stališče so podprle vlade Poljske, Norveške in Belgije. V nastali kontroverzi je zmagala Rusija. Z izvolitvijo Lehmana in Achesona je Amerika prevzela vodstvo funkcij pomožne mednarodne organizacije.

Churchill premešal svoj kabinet

London, 13. nov.—Premier Winston Churchill je premešal svoj kabinet in s tem dal svetovni nov dokaz, da se bo Velika Britanija držala konservativne poti v povojni dobi. Lord Woolton, dosedanj živilski minister, je postal minister za rekonstrukcijo. On je lastnik vodilnih angleških veletrgovin. Wooltona je nasledil polkovnik James Llewellyn kot živilski minister. Llewellyn je bil načelnik dobavljalne misije v Washingtonu. To pozicijo je zdaj dobil Ben Smith. Alfred Duff Cooper je resigniral kot kancelar vojvodine Lancaster in na njegovo mesto je bil imenovan Ernest Brown.

Nov davčni načrt pred kongresom

Washington, D. C., 13. nov.—Kongresni odsek za pota in sredstva je odobril nov davčni načrt za prihodnje leto, ki določa zvišanje davka na dohodek posameznikov in korporacij in takozvano razkošno blago. Če bo kongres sprejel načrt, bo prišla dodatna vsota \$2,142,900,000 v federalno blagajno. Ta predstavlja le petino vsote v obliki zvišanih davkov, ki jih zahteva federalni zakladni departament. Novi davčni načrt je v prilog biznijskim interesom, katerih predstavniki so nastopili pri zaslišanju pred člani kongresnega odseka.

Domače vesti

Iz Minnesote

Duluth, Minn.—Pred dnevi je tukaj umrl rojak John Skulj, ki zapuša sina in tri hčere.—V tukajšnji bolnišnici St. Mary's je dobro prestal težko operacijo Joe Kovačič iz Eveletha, ki je bil med svojo boleznijo in brez volilne kampanje s svoje strani ponovno izvoljen za mestnega odbornika.—V isti bolnišnici je bila operirana žena J. Kočevarja in članica društva 268 SNPJ, Ely, Minn.—Žena Jos. Mavta, tudi z Elyja, je po šestnajstih dnevih zapustila bolnišnico.

Iz Clevelanda

Cleveland.—Po kratki bolezni je 10. t. m. v bolnišnici umrl John Divjak, star 63 let in rojen v Zagradcu, Tukaj zapuša hčer.—Dalje je v mestni bolnišnici umrla Helena Noever, roj. Jernejčič, stara 42 let. Zapuša moža, sina in dve hčeri. Rojena je bila v Clevelandu.

Oscar Ameringer, socialistični časnikar, umrl

Oklahoma City, Okla.—Dne 5. nov. je tukaj umrl po dolgi bolezni Oscar Ameringer, socialistični časnikar, v starosti 73 let. Pred dolgimi leti je sodeloval pri Milwaukee Leaderju, kasneje pa pri mnogih drugih delavskih listih, med drugimi pri Illinois Minerju, nazadnje je pa urejeval tednik The American Guardian v tem mestu, ki je prenehal pred dvema letoma. Ameringer se je šel za radikalnega socialistu, vendar ni vedno soglašal z uradno linijo stranke. Pisal je zelo sarkastično in poljudno, zaradi česar je imel vedno mnogo pristavev. Njegova, pred kratkim izdana avtobiografija "If You Don't Weaken" je zbudila precej pozornosti. Ameringer je bil rojen v Nemčiji, v Ameriko je pa prišel, ko je bil star 14 let.

Predsednik ADF okrcal vladni odbor

Washington, D. C., 13. nov.—William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je udaril po vojno-delavskem odboru in zapretil, da bodo reprezentantje delavcev v odboru resignirali, če ne bo revidiral svoje delavskim unijam škodljive taktike. Greenova grožnja je v pisnu, ki ga je naslovil Williamu H. Davisu, načelniku odbora.

Senatni odsek za odpravo volilnega davka

Washington, D. C., 13. nov.—Senatni odsek za justične zadeve je v dvanajstimi proti šestim glasovom odobril načrt glede odprave volilnega davka v južnih državah. Noben državljani v teh državah ne more voliti, če ne plača volilnega davka. Opozicijo proti odpravi volilnega davka vodijo kongresniki in senatorji iz južnih držav.

Stavka razvažalcev mleka končana

Chicago, 13. nov.—Enodnevnava stavka razvažalcev mleka, članov unije Ameriške delavske federacije, ki je ustavila dostavljanje mleka restavracijam in hotelom v glavnem delu mesta, je bila preklicana. Unija je naznaila sklenitev sporazuma z organizacijo mlekarskih kompanij, ni pa razkrila detajlov sporazuma. Vsi stavkarji so se danes vrnili na delo.

Amerika izgubila 120,000 vojakov v vojni

Washington, D. C., 13. nov.—Vojni tajnik Henry L. Stimson je naznanil, da ameriške izgube znašajo od začetka vojne 129,967 ubitih, ranjenih, ujetih in pogreanih vojakov.

KRVAVI IZGREDI V SIRIJI IN LEBANONU

Francoske autoritete oklicale obsedno stanje

CLANI KABINETA ARETIRANI

London, 13. nov.—List Exchange Telegraph je objavil poročilo iz Kaira, Egipt, o krvavih izgredih v Lebanonu in Siriji, ki so jih provocirale zatiralne metode francoskih avtoritet. Izgredi divjajo v Damasku, Alepi, Tripolu in Latakiji.

Kairo, Egipt, 13. nov.—Reprezentantje generala Charlesa de Gaulla, predsednika odbora za osvoboditev Francije, so oklicali obsedno stanje v Lebanonu in odredile aretacijo predsednika arabske države, premierja in drugih vladnih voditeljev. Mustafa Nahas, predsednik egiptake vlade, je poslal oster protest francoskemu odboru zaradi postopanja napram članom lebanonske vlade.

Edward Spears, britaki poslanik za Lebanon in Sirijo, je v imenu britake vlade tudi poslal protest Jeanu Helleauju, reprezentantu francoskega odbora v Levantu. Poročila pravijo, da so senegalske čete na ukas francoskih avtoritet streljale na demonstrante v Bejrutu, glavnem mestu Lebanona, ko se je domaćinska policija uprla povelju, naj zatre demonstracije, ki so nastale v znak protesta proti aretaciji predsednika Soukrija Kuwatlija, premierja Riada Solha in drugih članov vlade arabske države.

Kuwatli, ki je bil nedavno izvoljen za predsednika, je bil aretiran v svojem stanovanju. Člani vlade so bili po aretaciji odvedeni v neznanost. Poročila trdijo, da je Helleu razpustil nedavno izvoljeni parlament in imenoval Emila Eddeja za upravitelja vladnih poslov. On je izjavil, da so člani lebanonske vlade skovali zaroto proti francoskim avtoritetam.

London, 13. nov.—Konzervativci William Waldorf Astor je v parlamentu obdolžil generala Charlesa de Gaulla vmešavanja v zadeve demokratske lebanonske vlade, ki sta ji Velika Britanija in Francija obljubili podporo. Dejal je, da je De Gaulle odbor kršil obljubo in da je čast Velike Britanije prizadeta. Ko so britske čete pred dvema letoma vkorakale v Lebanon in Sirijo, je premier Churchill obema obljubil neodvisnost.

Cez 800 ubitih v izgredih v Franciji

Bern, Švica, 13. nov.—Poročila trdijo, da je bilo čez 800 ljudi ubitih v izgredih na dan premirja v Grenoblu in Lyonsu, Francija. Dva nemška vojaka sta bila ubita in več ranjenih pri bombni eksploziji v Lyonsu. Poročila omenjajo napade na nemške vojaške barake v Calluiru.

Obnova produkcije premoga naznanjena

Washington, D. C., 13. nov.—Skoro vsi rudarji, ki so stavkali na polju mehkega premoga, so se vrnili na delo na podlagi pogodbe, ki jo je sklenila vlada z unijo UMWA. Produkcija premoga je spet normalna in sodi se, da se ni vrnilo na delo le okrog 4000 rudarjev v Pennsylvaniji, Illinoisu, Ohiju, Indiani in Alabami.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nemarčevalnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

Nekoliko iz življenja

McKeesport, Pa.—Večeri so že postali dolgi in premišljuje, kako je bilo v starem kraju. Nas je bilo sedem otrok, pet fantov in dve dekleti. Dva brata sta umrla, ko sem bila še majhna in se jih ne spominjam. Jaz sem bila najmanjša, zdaj sem pa največja. Živi smo samo še trije, brat in dve sestre. Enega brata sem izgubila pred petimi leti. Dne 21. nov. 1938 so ga napadli zločinski roparji in ga umorili. Človek res ne ve, kje ga čaka smrt.

Moja dva brata, France in Martin sta prišla še pred prvo svetovno vojno v Ameriko, drugi smo pa še tam ostali. Kmalu potem se je začela vojna, katere ne bom nikdar pozabila in tudi ne, kako se je nam godilo. Leta 1915 je nam mati umrla. Takrat sem bila stara šele osem let. Ko otrok izgubi mater, šele potem ve, kaj je mati. Moja sestra je bila samo tri leta starejša od mene, brat je moral pa v vojno. Tako sva ostali samo dve sestri z očetom.

Ko je šel moj brat na postajo, ga je oče spremil do Novega mesta. Ko se je vračal pozno domov in ker je slabo slišal, ga je nekdo povozil in pustil na cesti. Oče se je vseeno privlekel domov, dasi je imel daleč iz Stopič do Vsha. Ampak potem ni bil več za delo. Eno leto se je mučil na bolniški postelji in tudi me s sestro sva se mučili z njim.

Komaj je minilo mesec dni, ko dobimo poročilo od Rdečega križa, da je padel naš brat v Črni gori. Sestro sva si mislili, kaj bo zdaj: mati je umrla, brat je ubit, oče so bolni, vojna se vleče naprej, treba je delati na kmetiji, toda nima kdo. Oče naju tolaži, da bo kmalu ozdravel in nam pomagal. Jaz pa si mislim: Kako nam boste pomagali, ker ste že stari in bolni—mož je imel že nad 71 let.

Kmalu je naš zopet nesreča doletela. Oče je močno zbolel, da ni bilo nobene pomoči. In tako je tudi on nas zapustil. Ostali sva same s sestro, ob mladoletnosti. V starem kraju ni tako kot je v Ameriki. Tukaj ti dajo kakšno pomoč, v starem kraju pa si prepuščen samemu sebi, tudi če ostaneš brez staršev. S sestro sva dobili oskrbnika, ki nama je včasih kaj pomagal. Včasih me je tudi vprašal, če imam kaj kruha. Nisem mu nič odgovorila, samo glavo sem povesila, nakar on seže v žep in mi da kos kruha. Vidite, kako si otrok zapomni, če kaj od koga dobi. Jaz bi mu sedaj desetkrat povrnila, ali ga je krije črna zemlja. Včasih me je tudi kdo pretepel, a nisem imela nikogar, da bi se zame postavil. Otroci, ki ni boljšemu navajeni, si pač misli, da mora biti tako.

Vojna je končno le minila. Leta 1919 dobiva pismo iz Amerike. Takoj si mislim, da sedaj bo že bolje, kajti naš France in Martin nama bosta že kaj poslala. In tako je bilo. Sestri rečem, naj jima piše, naj prideta domov. Odgovor dobiva, naj počakava, toda ne tega ne onega brata ni bilo od nikoder. Leta 1922 dobiva velik zaboj čevljev, blaga, kave, sladkorja in še malo "kendi" in žvečilnega gumija zraven. Tako sva bili veseli, da sva se od veselja jokali, kajti bili sva potrebni. Mislim si, da za sla-

bim pride bolje. In tako je bilo.

Dva meseca po prejemu zaboja pride pismo od bratov, ki sta nama pisala, naj vse urediva doma in prideva v Ameriko, kajti karta je že na poti. Te novice sva bili zelo veseli. Torej bova šle tudi me v Ameriko. Ko o tem premišljuje, vidim, da stvar ni tako enostavna. Treba je vse dobro urediti. Imeli sva živino, svinje, kokoši in tudi mačka. Težko mi je bilo, ko sem mislila, da bo treba vse to prodati.

Ko pride prvi semenj v Novem mestu, ženeva tja voli in kravo. Ljudje so naju kar gledali, češ, kam pa ta otroka ženeva živino? Na poti naju ustavi mož in vpraša, če ženeva živino na semenj. Trdo mu odgovorim, da "Kravo imate lepo in jaz jo bom kupil." Sestra je bila takoj pripravljena skleniti kupčijo, toda se več ne spominjam, koliko je dobila za kravo. Prav tako sva prodali par volov; enega je kupil mesar, drugega pa sosed. Tako nista imeli nobene sitnosti s prodajo. Pridelek in druge stvari sva prodali na razprodaji, pohištvo spravile in zaklenile v en konec hiše, drugi konec sva pa oddali v najem neki družini, ki je ravno prišla iz Amerike, in dobili pet zlatih dolarjev najemnine. Tako sva imeli več denarja kot kak bogat kmet. V Ljubljani sva izmenjali 20,000 kron v ameriški denar.

Na pot proti Trstu se odpravila 22. avgusta 1922. Ko prideva v Trst, je naš parnik President Wilson že odšel. Tako smo morali čakati teden dni s sosedovim fantom Janezom Beletom, ki je naju spremljal v Ameriko. Končno pride trgovski parnik Columbia, na katerega nas nalože. Vozili smo se tri tedne—mislila sem, da je že tri leta, tako dolga se mi je zdela vožnja. Končno se le pripeljemo v New York.

Ko sem zagledala suho zemljo, sem bila zopet vesela. Ko pridemo v pristanišče, nam povedo, naj bomo v redu, da gremo z ladje. Jaz sem bila hitro pripravljena. Ko gremo s parnika, me denejo na stran, ker sem bila mladoletna. Pride neki uradnik in vpraša po najinih papirjih. Me ga ne razumemo in ga samo gledamo. Kaj bo sedaj? pravim sestri. Kmalu pride tolmač, ki naju vpraša po voznem listku—šifkarti. Povemo, da ga ima najin spremljevalec Janez Bele. Hitro gredo na postajo k vlaklu, da ga še dobe, kar naju je stalo pet dolarjev. Mislimi smo, da bomo skupaj potovali, ali se je drugače obrnilo in sva s sestro ostali v New Yorku.

Tam sva čakali tri dni. Pride telegram in pričnejo klicati Marijo in Francisko Fink. Vstaneva s klopi, češ, zdaj bo pa že nekaj. Kmalu zapazim najinega brata France in ga pokazem sestri. Ona: "Kako ga pa poznaš?" Jaz: "Saj je prav tak kot si bili naša mati." Tudi on je naju zapazil in pride k nama. Po dolgih letih se zopet pozdravimo in sežemo v roke.

On je vse preskrbel glede vlaka. Odpeljemo se proti Irwinu, Pa., kamor pridemo drugi dan ob 11. dopoldne. Tam nas čaka brat Martin in Janez Bele. Zopet je bilo veselo svidenje z drugim bratom. Brata naju odpeljeta v prvo trgovino in kupi-

la sta nama novo obleko od nog do glave, tako da sva izgledali kot Amerikanci.

Ko pridemo na naš novi dom, se pozdravimo s svakinjo, ki naju je kar gledala. Bili sva lepo oblečeni, rdečih lic brez pudra ali barve—sedaj bi jih bilo treba tudi pobarvati, kajti leta spremene človeka.

Mislila sem, da bom prišla v veliko mesto, ali prišla sem v majnarsko naselbino Wyano, Pa. Nekaj časa sva bili doma, potem pa sva šli delat, ker so majne takrat slabo obratovali. Brata sta z nama imela dosti stroškov. Sestra se je omožila čez nekaj mesecev, jaz pa sem ostala sama še dve leti. Končno se je tudi meni posrečilo, da sem dobila moža in tako sem sedaj žena premogarja.

Frances Vodopivec.

S poti

V dopisu z opisom Albanyja in Kraitowna, Minn., z dne 2. novembra sem napravil dve pomoti. Pomotoma sem zapisal, da je prvak Gogala izdelal tisto mizo iz cedrovega lesa leta 1894. V resnici jo je izdelal leta 1864. Tisto leto je tudi misijonar Buh opravljal svoje misijonsko opravilo na tej mizi v takratni primitivni farmerski bajti in zato so tisto mizo tudi hranili za spomin, sedaj pa je v Buhovem muzeju Villa Scholastica.

Omenjam tudi sliko te hiše s prvakom Gogalom. Poleg očeta stoji gospodar John Gogala, ki je bil takrat še majhen deček, danes pa ima družino devetih otrok in lepo urejeno hišo. Proti koncu dopisa sem zapisal "Gogali", namesto Gogala, kar mi naj oprostite oni čitatelji, ki se zanimajo za to. Starost me muči, pa postajam nervozen in pozabljiv.

Vse omenjene reči iz Rima in Jeruzalema je prinesel tja pokojni Buh. Tja je zahajal tudi misijonar Tomažin, ki je bil od tam pregnan. Ves obupan se je potem odpeljal v Chicago, kjer je umrl in bil pokopan v Jolietu na prizadevanje pokojnega rev. Plevnika. Nekateri tamkajšnji nemškutarji danes to oblajujejo, ker niso zadovoljni z duhovniki, ki so prišli iz Nemčije.

Ko je Buh obhajal 25-letnico svojega svedenstva, je bil na obisku v Sloveniji. Od tam je prinesel sliko, na kateri je bil slikan s skupino svojih sošolcev. Kje je sedaj ta slika, ne vem. Štiri mesece pred njegovo smrtjo sem jo še videl pri njem v krasnem okvirju.

Ob svoji 25-letnici je obiskal tudi razne kraje v Italiji in Palestini. V Jeruzalemu je našel par Slovencev, ki so tam izdelovali razne lesoreze. Več teh lesorezov je prinesel s seboj v Ameriko, med temi tudi veliko soho sv. Antona, ki je sedaj v Buhovem muzeju.

Umetnih lesorezov je v tej okolici še mnogo, mnogo pa je že uničenih. Prej omenjeno soho sv. Antona je izdelal Slovenec po imenu Ambrožič v Jeruzalemu. Rojak Skomec, ki je umrl pred letom v St. Cloudu v starosti 90 let, mi je večkrat pokazal tudi malo žago, ki jo je rabil ta Ambrožič.

Kakor vsa poslopja, je bila tudi tam prvotna cerkev zgrajena iz hlobov. Zgrajena je bila na več akrih zemlje, katero je dal rojak Gogala. Sedaj je tam mestece St. Anthony, prej Kraitown. Okrog cerkve je lep vrt in veliko pokopališče, na katerem je mnogo slovenskih grobov. Tam je tudi mlekarina in več trgovin.

Ko sem bil zadnjič tam, sem zamišljeno hodil po pokopališču

Mladi ruski mornarji se gostijo s sladoledom v neki ameriški kuhinji na spadu, v kateri se nahaja njihov parnik.

Izkušnje starega naseljence

Piše rojak s severozapada

III

Ne smem reči, da se nam je strani nove mame posebno slagodilo do nekega dne, ko je ušla strela v našo hišo. Nekoč je oče ostal doma in v hišo nekaj predelaval za novega lastnika, ki nam ga je prejšnji dan čer podarila krava, jaz pa sem šel na njivo koruzo okopavati. Okrog desetih dopoldne je pčelo deževali, kar me je pregnalo z njive domov.

"Kaj se bojiš, da ti bo dež kaj premočil?" se zadere nad mamo naša mačka.

"Pojdite ven na polje in če boste videli kakega sosedo delati na njivi, bom šel tudi jaz tak nazaj," se odrežem. "Je pa tu nekaj drugega: Vi, gospa, ker ste gluh z jezikom pričeli okopavati koruzo, vam moram povedati, naša pokojna mama niso koruzo tako okopavali, ampak so to sami vzeli motiko in šli delat na polje. Na ženitovanjski večer vaši sorodniki, ko so se naša vina zastoj napili, tukaj v hišo kričali, da boste vi tukaj dobili živele, ker imamo vsega dovolj. Ja, vsega imamo dosti, ampak zato bi morali tudi vsi delati ne pa samo nekateri, drugi bi gospodarili..."

Nič mi ni odgovorila na te besede, ki so bruhale iz mene, bil je mir, dokler nisimo pojuzali. Ker je deževalo kar naprej, me ni upala samega na njivo goniti. Prišlo je pa nekaj drugega: da sem jo za rame prijel in potisnil skozi vrata ven na dvor. Moja mala sestra je bila z mano v veži. Kar naenkrat zaslišim: "Marš, ti prokleti pankrt!" nato pa jo je udarila z roko po obrazu. Skočil sem iz sobe in tja in našel sestrico na tleh v krvavo po obrazu. Prijel sem jo za rame, jo obrnil okoli in jo porinil ven čez prag na dvor.

V tistem hipu sem se dobil na tla, ko zaskočim, da mi skoraj nes po glavi zveni. Oče je šel tisti ropot in je prišel iz hiše v vežo ravno takrat, ko sem se čelno čez prag porinil. Kakor bi sem se proti njemu obrnil, sem dobil tako zaskočeno, da sem padel na tla in bil takoj ves v krvi. To je bil prvi udarec očeta, kar pomnim. Sestrica je tudi tam pred pečjo še zmrležala in krvavela.

Jaz ležim krvav pri vratih, sestra pa tudi v enakem položaju in je ihtela. Iz hišne sobe je praralca stara teta. Oče je stal pri meni kot okamenel, samo gledal me je. Menda še ni vedel, zakaj sem mačeho čez prag porinil. Tudi se je pogledala mene, ležečega na tleh, isti čas pa je zastikala tisto hitro dvigniti, a ker je bila slaba, je tudi sama padla na tla. Slučaj je nanesel, da je ravno takrat prišel k nam stric, in sicer privrkat, odkar se je moj oče poročil. Našel je nas vse tri na tleh, jaz in sestra vsa krvava, teta se pa tudi ni mogla dvigniti. Oče je pa še vedno stal tam in me neprestano gledal. Stric je pogledal tega in onega in ostal vprašal očeta, kaj vse to pomeni. Ali oče je samo molčal.

V tem času je v moji glavi nenjenje malo ponehalo, da sem se dvignil in šel kot pijan k tati in sestrici. Najprvo sem dvignil

Matija Pogorelec.

Najzanesljivejša dnevna delavska vest so v dnevniku "Prosveta." Ali jih čitate vsak dan?

Ameriški delavci in bodoči mir

Dve največji delavski organizaciji v Združenih državah, Ameriška delavska federacija in Kongres industrijskih uni, sta zborovali pred kratkim. Obe organizaciji skupaj predstavljata okrog dvajset milijonov ameriških delavcev, ki so v tem momentu organizirani v strokovnih in industrijskih unijah. Lepo je to število, toda, če pomislimo, da je danes v Združenih državah uposlenih čez petdeset milijonov delavcev—med temi tudi na milijone žensk—je gornje število velika manjšina.

Kljub temu zastopata AFL in CIO ogromno število delavcev, katero lahko izvaja močnejši vpliv na politične in ekonomsko-socialne razmere v deželi, zlasti pa na notranje razmere te vrste, ki prihajajo po vojni.

Zadnji konvenciji obeh organizacij sta pa na žalost pokazali, da je organizirano delavstvo Amerike slabo pripravljeno na preobrate in homatijske, ki pridejo, ko bo konec sedanje vojne.

Voditelji in delegatje Ameriške delavske federacije so na svoji konvenciji v oktobru v Bostonu pokazali le malo znamenj, da razumejo resnost nujnih problemov, ki pridejo z bodočim mirom. Sicer so precej kritizirali protistavkovni zakon in razne druge ukrepe kongresa ter zahtevali izboljšanje sistema socialne zaščite—in to je bilo domala vse.

Na drugi strani so voditelji in delegatje CIO na svojem zboru demonstrirali več zanimanja in razumevanja za konstruktiven program, ki sega tudi na politično in socialno polje. Unije CIO se vsaj lokalno zanimajo za samostojno delavsko politično akcijo, čeprav so volitve 2. novembra pokazale, da te unije, ponekod—na primer v Detroitu—še nimajo dosti vpliva na lastne člane, zaradi česar tudi ni bilo uspeha.

Obe organizaciji sta pa pokazali veliko pomanjkanje zavesti, da je blagostanje njihovih članov, kakor vsega ljudstva Amerike, v glavnem odvisno od enotnosti in kooperacije med delavci. Kooperacija je temeljni kamen napredka in demokracije!

Današnja vojna se lahko zaključi z depresijo, ki bo še hujša, kakršna je bila zadnja—hkratu se vojna lahko zaključi s politično reakcijo, katera bo poskušala izpodkopati vse delavske pridobitve novega deala. In koliko so delavske unije pripravljene na eventualno depresijo in reakcijo?

Prvi korak te priprave bi morala biti kooperacija med organiziranimi delavci samimi—združitev AFL in CIO. Namesto da bi bili obe organizaciji postavili združitev kot glavno točko dnevnega reda njihovih konvencij, ni nobena pokazala iniciative in ne volje za to važno akcijo; obe sta se previdno ognili tega vprašanja, kakor da se sramujeta združitvene akcije.

In vendar je to vprašanje danes najbolj važno za ameriške organizirane delavce. Ako se bodo delavci sami kavsali med seboj in drug drugemu delali škodo v industrijah—kakor morejo pričakovati, da bodo kapitalisti imeli strah pred njimi, da se jih bodo bali veliki politični kruki, ki dominirajo reakcionarne politične mašine v velikih industrijskih mestih? Kako morejo pričakovati, da bodo vplivali na federalno in lokalno zakonodajstvo v primeru depresije in reakcije?

AFL je celo manifestirala svojo starokopitnost in prezir do demokracije. Nastopila je proti odpravi zakona, ki izključuje Kitajce iz naseljevanja; vnovič je po nojevo vtaknila glavo v pesek, namesto da bi bila odločno nastopila zoper raketirje in kriminalce v svojih vrstah.

Obe organizaciji sta napadli program vlade za preprečenje inflacije, čeprav se voditelji obeh lahko zavedajo, da bosta delavci in mali farmer največ izgubila, če prihrumi inflacija s cenami, visokimi do neba, za njo pa neizogibno pride deflacija.

Močne svobodne delavske unije so lahko najboljša opora ameriški demokraciji in najboljši jez zoper fašizem vsake vrste—ampak te unije morajo biti najprvo same demokratske, morajo spojit vse organizirane delavce v eno samo falango in morajo nastopati enotno proti vsakemu—političnemu, ekonomskemu in socialnemu—nazadnjaštvu.

Dol z reakcijo na jugu Amerike!

Na jugu Amerike je še osem držav, ki se na vse mogoče legalne pretege branijo, da bi odpravile volilni davek, s katerim so oropale bedne belce in črnce na svojih tleh volilne pravice.

Južne države so še edina sekcija Združenih držav, ki z legalnim trikom (volilnim davkom in drugimi metodami) drže večino državljanov proč od volišč z namenom, da v teh državah lahko vlada majhna. Ta reakcionarna manjšina se tamkaj naziva—demokratska stranka. Ta stranka v osmerih južnih državah je kljub svojemu imenu z malimi izjemami prav toliko demokratska, kolikor je Hitlerjev nacionalni socializem v Nemčiji.

Pri zadnjih kongresnih volitvah leta 1942 je v Arkanzasu in Tennesseeju volilo pet odstotkov državljanov, v Texasu 4%, v Virginiji 3%, v Alabami, Georgiji in Missisipiju po 2%, v So. Carolini pa samo en odstotek, toda predstavništvo vseh teh držav bazira na vsem prebivalstvu. Kongresnik Danaher iz Connecticuta je mnenja, da kongres lahko zniža predstavništvo teh držav na število onih volilcev, ki lahko plačajo volilni davek—in na ta način bo število kongresnikov v teh državah znižano na eno tretjino.

Pravilno je, da se to izvrši. Po kakšni pravici sme manjšina v južnih državah imeti enako predstavništvo v kongresu, kakor večina v drugih delih republike? Ali ni že čas, da se demokracija raztegne tudi na južne države?

Reprezentantje Rusije, Amerike in Velike Britanije na konferenci v Moskvi.

